

SØRLANDETS KUNSTMUSEUM

> 14.10.2017--01.04.2018

HUMMER OG KANARI!

/ Lise Schønberg

SKMU

HUMMER OG KANARI!

/ Lise Schønberg
Smykker og objekter i 50 år

Museets satsing i høst er en retrospektiv utstilling med smykkekunstner Lise Schønberg (f. 1945). I nesten 50 år har hun overrasket, gledet og utfordret oss med sine smykker og objekter. De karakteriseres av humor, fantasi, fortellerglede, i tillegg til teknisk dyktighet og et stort mangfold av materialer.

GULLSMED OG KUNSTHÅNDVERKER

Schønbergs far var gullsmed i Kristiansand, og da var det nærliggende å velge samme vei. Hun tok derfor gullsmedlinjen ved Oslo Yrkesskole (1964–65), og gikk i lære hos Emil Lytskjold (1965–67) i Bergen, og hos Iver Nilsen (1967–68) i Oslo. I 1973 flyttet hun, med familie,

tilbake til hjembyen for å arbeide i farens forretning. Gjennom keramiker Grete Nash (1939–99) fikk hun i 1975 innpass i et dynamisk kunsthåndverkmiljø i byen. Dette var en blomstringsperiode for kunsthåndverket i Norge. Kunstneraksjonen i 1974 hadde som mål å bedre kunstneres levekår, og førte til at kunsthåndverkerne fikk samme rett til stipender og utsmykningsoppdrag som billedkunstnerne. På Sørlandet etablerte man et distriktslag, under Norske Kunsthåndverkere (NK). Det ble utarbeidet en definisjon for faget hvor særlig utøverens hånd om hele prosessen i eget verksted, fra idé til ferdig produkt, ble vektlagt. Tilnærmingen var tydelig i Schönbergs egen produksjon. Debututstillingen i Christianssands Kunstforening i 1979 presenterte derfor et originalt smykkeunivers, befolket av edderkopper, pissemaur og andre insekter, i sterk kontrast til svennestykket fra 1968, en elegant brosjé i hvitt gull og diamanter.

Fellesskapstanken var sentral, og sammen med andre utøvere deltok Schönberg i organiseringen av en serie utstillinger på Christiansholm festning i Kristiansand. Disse ble et viktig innslag i byens kulturliv, basert på stor egeninnsats og uten økonomisk støtte fra kommunen. Gjennom egne verkstedsutsalg ønsket kunsthåndverkerne dessuten å formidle sine produkter direkte til publikum. I 1977 etablerte Schönberg sammen med flere tekstilkunstnere Påsebyen kunsthåndverk, som ble

organisert på dugnad. Utsalget ble lagt ned høsten 1980, da det nyetablerte Sørlandets Kunstnersenter overtok lokalene i Skippergata 97 i Kristiansand.

AFRIKA OG SØRLANDET

Et opphold i Ghana fra august 1981 til desember 1984 fikk stor betydning. Her lot Schönberg seg inspirere av den afrikanske kulturen, og utvidet materialtilfanget sitt. Hun oppsøkte lokale mat- og voodoo-markeder, og laget smykker med alt fra leopardtenner og ørneklør til strå, mynter og blikkbiter. Beads, dvs. perler i glass og keramikk, tidligere brukt som betalingsmiddel i slavehandelen, ble et viktig innslag. Smykkene med tittelen *Masai I, II og III* (1983), som er inspirert av et besøk i Kenya, viser denne tilnærmingen.

Livet i havet på Sørlandet har på samme måte inspirert Schönberg. Hun begynte allerede tidlig på 1980-tallet å anvende fiskebein fra for eksempel torsk og steinbit, men også hummer- og krabbeklør, i arbeidene sine. *Rester av en torsk* (1982) er utformet som en libelle med gjennomskinnelige vinger av torskebein. På et tidspunkt integrerte hun også tørket tare fra Afrika i arbeidene. Skålen *Han hinka rundt på konstie bein* (1996), som består av tare med påsatte frosekføtter i sølv, er basert på visen *Reinert med beine'*. Taren fra Afrika kom hun tilfeldigvis over i en blomsterbutikk i Kristiansand.

SAMARBEID

Schønberg har ved flere anledninger arbeidet sammen med andre kunstnere. Med Grete Nash utviklet hun et samarbeid tidlig på 1980-tallet. Nash utformet flasker i porselen i lavsaltteknikk, som Schønberg utstyrte med lokk i sølv og andre materialer. Et eksempel er skulpturen *Rosa panter* (1985), med et dyrekranium påsatt en hårdusk. På 1990-tallet samarbeidet hun med den rumenske glasskunstneren Adriana Popescu (1954–2007). De holdt en felles utstilling på Sørlandets Kunstmuseum i 2000 med tittelen *En annen verden*, inspirert av livet i havet.

FARGER OG FORTELLINGER

Da Schønberg i 1986 anskaffet sin egen emaljeringsovn, ble muligheten til å arbeide med farger viktig. Dette kom blant annet til uttrykk i en serie populære ringer med hvite skyer på blå bunn.

Et ønske om å formidle et innhold har vært en konstant faktor, og flere smykker tar utgangspunkt i hendelser, både i eget liv og i samfunnet rundt. I 1988 opplevde Sørlandet en dramatisk oppblomstring av alger langs kysten. Livet i havet var truet, og Schønberg reagerte med å lage smykket *Algelaget* (1988). Også konteksten kan spille inn. Det viser halssmykket *Midlertidig stengt* (1988). Det ble laget for å protestere mot Kristiansands prioritering av bilen, og består av

kjeglere, lik de som brukes for å markere sperringer i trafikken. Rundt en kvinnes hals får smykket en annen betydning, med seksuelle undertoner. Konteksten styrer tolkningen: I gallerirommet kan det leses som samfunnskritikk, mens det i bruk kan tolkes som et personlig statement.

RESIRKULERING

Fra siste halvdel av 1990-tallet blir gjenbruk et viktig aspekt. Schönberg skriver seg på denne måten inn i en sentral tendens i det 20. århundrets kunsthistorie hvor eksisterende ting, “found objects”, settes inn i en kunstkontekst. I flere av smykkene fra Afrika integrerte hun biter av blekk, og refererer til en afrikansk kunstpraksis hvor resirkulering er sentralt. Grepet var viktig i lysestakene hun laget på 2000-tallet. *It Is Better to Be Absolutely Ridiculous than Absolutely Boring* (2012) ble utført til en utstilling for å markere 50 år siden skuespilleren Marilyn Monroe (1926–62) gikk bort. På et loppemarked fant Schönberg en naken kvinnetorso i porselen. Hun plasserte den på et rødtruet syltetøylokk, og utstyrte den med et hode, en pepperbøsse i form av en kopp fra et dukkesett, og med navnet Marilyn påskrevet. Slik kommenterte hun 1950-tallets ambivalente kvinnerolle, som husmor og sexsymbol.

FLYTTE GRENSE

Schönberg har utviklet en egen metode: “Jeg samler på materialer der hvor jeg befinner meg, som jeg bruker i arbeidene.” Hun har et våkent øye for tingenes uttrykkspotensiale og responderer på omgivelser og hendelser. Hun utfordrer ofte våre forestillinger om smykkers funksjon. Et av hennes mest radikale arbeider er brosjen *Musestille* (2007–08). Den døde gnageren, funnet på hytta på Bortelid, er støpt inn i plast og fattet i sølv. Den er plassert på et bilde av den nye operaen i Oslo, og har i tillegg to vinger på hver side av den rektangulære formen. Det er noe makabert og rørende over fremstillingen. Hvilken skjebne er verst? Å bli kastet på dynga, eller å få “evig” liv i et smykke av Schönberg?

Et slikt smykke er verken til pynt, eller symboliserer velstand og status. Det stiller spørsmål ved behandlingen av våre medskapninger, og om skjønnhetsideal og verdier. Brosjen kan bæres, men det viktigste er at den inviterer til diskusjon, ikke bare om estetikk, men også etikk. Det er i slike tilfeller at strategier fra samtidskunsten kan trekkes inn. På denne måten flytter Schönberg grenser for hva et smykke kan være, og hva det kan bety.

Frank Falch
Kurator

BITS AND BOBS AND LOBSTER!

/ 50 Years of Jewellery Art
by Lise Schønberg

The museum's big event this fall is a retrospective exhibition featuring works by the jewellery artist Lise Schønberg (b. 1945). For almost 50 years, she has surprised, entertained and challenged us with jewellery and objects marked by humour and imagination. They reveal her love of storytelling, her technical mastery and her interest in a multitude of materials.

GOLDSMITH AND CRAFT ARTIST

Schønberg's father was a goldsmith in Kristiansand, so it is not all that surprising that she chose the same career path. She studied goldsmithing at Oslo Yrkesskole (1964–65), then worked as an apprentice for Emil Lytskjold (1965–67) in Bergen and Iver Nilsen (1967–68) in Oslo. In 1973 she moved with her family back to Kristiansand to work in her father's business. It was through the ceramic artist Grete Nash (1939–99) that she,

Hummer og kanari / Lobster and Canary, 1981. Foto / Photo: Dannevig Foto

in 1975, became involved in the dynamic group of local artists who used crafts as means of artistic expression – in Norway called *kunsthåndverk*.

The 1970s were a time of growth for this type of craft-based art in Norway. The interdisciplinary coalition of artists referred to as *Kunstneraksjonen 1974* (Artist Action 1974) strove to improve working and living conditions for artists. One result was that craft artists gained the same rights as pictorial artists to government grants and commissions for creating public works of art. In Sørlandet, the craft artists established a chapter of *Norske Kunsthåndverkere* (NK, the Norwegian Association for Arts and Crafts). At this same time, the definition of craft-based art was revised to emphasize that the artist, in his or her own studio, should be involved in the entire process, from the idea to the finished product. Schønberg followed this approach in her own production. Her debut exhibition at the art society Christianssands Kunstforening in 1979 presented a highly original ‘universe’ of jewellery pieces populated by spiders, ants and other insects. These works stood in stark contrast to her journeyman’s piece: a brooch made with white gold and diamonds (1968).

In the 1970s, craft artists had a strong sense of community and solidarity. Schønberg was one of many who participated in organizing summer exhibitions at Christiansholm Fortress in Kristiansand. These were

important events in local cultural life, and they required countless hours of volunteering, with no financial support from the municipality. The craft artists also sought contact with the public through direct sales from their workshops. In 1977, Schønberg collaborated with several textile artists to set up the cooperative workshop and sales venue Påsebyen kunsthåndverk. Volunteering was also important to make this venture a success. It lasted until the autumn of 1980, when the newly-established artist centre Sørlandets Kunstnersenter took over the premises at Skippergata 97 in Kristiansand.

AFRICA AND SØRLANDET

A sojourn in Ghana from August 1981 to December 1984 was consequential for the development of Schønberg’s artistic practice. While in Ghana, she drew inspiration from the local culture, expanding her range of materials with objects bought at local food markets and Voodoo markets. She made jewellery with everything from leopard fangs and eagle claws to straw, coins and bits of corrugated iron. Beads made of glass and ceramic material also became important elements in her works. Beads like these had previously been used as means of payment in the slave trade. The works entitled *Masai I, II and III* (1984), which are inspired by a visit to Kenya, demonstrate her approach to working with the new materials added to her repertoire.

Life in the sea and along the coast of Sørlandet has also been a source of inspiration. As early as in the 1980s, she started using fishbone, for instance from cod and wolffish, in her works. She also used crab and lobster claws. *Remains of a Cod* (1982) is shaped like a dragonfly with translucent wings made of cod bones. Sometime later she began integrating dried kelp from South Africa in her works. The bowl *He Hopped Around on an Artificial Leg* (1996) consists of kelp with frog-feet made of silver. The work relates to the local folksong *Reinert med beine* ('*Reinert with the Leg*'). The kelp from Africa was a material she happened to find in a flower shop in Kristiansand.

COLLABORATION

Schønberg has collaborated with other artists on several occasions. In the early 1980s she started producing works with Grete Nash. For example, Nash made a series of porcelain flasks fired with the low-salt technique, and Schønberg equipped them with stoppers made of silver and other materials. The flask *Pink Panther* (1985) features the cranium of a small animal with a swatch of hair. In the 1990s she partnered with the Rumanian glass artist Adriana Popescu (1954–2007). They held a joint exhibition at Sørlandets Kunstmuseum in 2000 that was inspired by life in the sea and called *Another World*.

COLOUR AND STORYTELLING

After Schønberg bought an enamelling kiln in 1986, the possibility of working with colour became important for her production. This came to expression in, among other things, a series of popular silver rings decorated with white clouds on a blue ground.

The desire to convey a message of some sort has been constant throughout Schønberg's career. For several of her works, she has taken recourse in events in her own life and in the wider society. In 1988, Sørlandet experienced a dramatic increase of algae along the coast. Life in the sea was threatened, and she reacted by making the jewellery piece *The Algae Layer* (1988). The stories we can 'read' in her works can also change according to the context in which we see them. One example is the necklace *Temporarily Closed* (1988). Made as a protest to Kristiansand's prioritization of car traffic, it consists of nine red-and-white striped traffic cones in miniature size. They look just like the full-size cones used to block traffic. But the context steers interpretation: Exhibited in the gallery space, the work can be read as a critical comment on a situation in society, but when a woman wears it around her neck, it can be read as a personal statement.

RECYCLING

In the latter half of the 1990s, recycling became an important aspect in Schönberg's artistic practice. By recycling objects, she wrote herself into a chapter of 20th century art history that deals with using ordinary found objects in art contexts. But even before the '90s, in some of the works she made in Africa, she integrated bits of tin and references African recycling practices. She has also used the strategy to make candleholders, one example being *It Is Better to Be Absolutely Ridiculous than Absolutely Boring* (2012). This work was made for an exhibition marking 50 years since the death of the actress Marilyn Monroe (1926–62). At a flea market, Schönberg found a small nude torso of a woman. She mounted it on a base made from a jam jar lid with a red-and-white checked pattern. For the head, she used a pepper cruet in the shape of a small cup from a child's tea set, with the name Marilyn written on it. The combination of elements can be read as commenting on the ambivalent role of women as seen from the perspective of the 1950s: the woman as both a housewife and a sex symbol.

PUSHING BOUNDARIES

Schönberg has developed her own method: 'I collect materials wherever I happen to be, in order to use them in my works.' She is alert to the expressive potential of objects and responds to her immediate surroundings

and events in her environment. She often challenges our ideas about the function of jewellery. One of her most radical works is the brooch *Quiet as a Mouse* (2007–08). The dead mouse, found at a cabin up at Bortelid, is cast in plastic resin and set into a silver mount. The mouse is backgrounded by a photo of the new opera house in Oslo, and there are wings on either side of the rectangular form. There is something macabre but also touching about this presentation. Which fate is worse: to be thrown in the garbage, or to gain 'eternal' life embalmed in jewellery by Schönberg?

A work of jewellery such as this is neither décor nor a symbol of wealth and status. It can be read as questioning the way we treat our fellow creatures, our ideal of beauty and our values. The brooch can be worn, but its most important function is to incite discussion, not only about aesthetics but also about ethics. In making and interpreting works such as this, strategies from contemporary art come into play. Schönberg, in this way, pushes boundaries for what a work of jewellery can be, and what it can mean.

Frank Falch
Curator

SENIOROMVISNING

8. november kl. 12.00

Senioromvisning i utstillingen

EKSKLUSIV SMYKKEWORKSHOP

27. november, 29. november, 4. desember

og 6. desember kl. 18.30

Lag dine egne smykker med Lise Schönberg!

Send påmelding til formidling@skmu.no

NB! Begrenset antall plasser

KUNSTPAUSE

Omvisninger og aktiviteter for grupper i utstillingen

Ta kontakt på formidling@skmu.no for mer informasjon

GUIDED TOUR FOR SENIORS

8 November 12 noon

Guided tour for seniors in the exhibition

EXCLUSIVE JEWELLERY WORKSHOP

27 November, 29 November, 4 December

and 6 December 06.30 pm

Make your own jewellery with Lise Schönberg!

Sign up by sending an email to formidling@skmu.no

NB! Limited attendance

KUNSTPAUSE

Tours and activities for groups in the exhibition

Please contact formidling@skmu.no for more information

ÅPNINGSTIDER

Tirsdag-lørdag 11-17, søndag 12-16, mandag stengt

BILLETTPRISER

Voksne kr 80, honnør kr 60. Gratis adgang for studenter og barn under 18 år. Årskort kr 350

Med forbehold om endrede åpningstider og priser i 2018.

For oppdatert info se skmu.no

OPENING HOURS

Tuesday-Saturday 11 am-5 pm, Sunday 12 pm-4 pm

Monday closed

ADMISSION FEES

Adults NOK 80, concessions NOK 60. Free admission for students and children under 18. Annual Pass NOK 350

Subject to changes in opening hours and admission fees in 2018.

For updated info, please check skmu.no

SKMU mottar støtte fra Kulturdepartementet, Vest-Agder og Aust-Agder fylkeskommune, og Kristiansand kommune.

SKMU receives fundings from The Norwegian Ministry of Culture, Vest-Agder and Aust-Agder county councils and the City of Kristiansand.

Vil du vite mer? Du kan kjøpe vår nye bok om Lise Schönbergs kunst i museumsbutikken

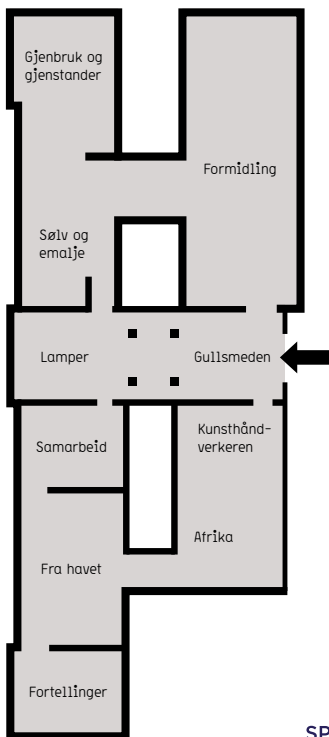
Do you want to know more? You can buy our new book on Lise Schönberg's art in the museum shop

SØRLANDETS KUNSTMUSEUM

SKIPPERGATA 24B / PB 662, N-4666 KRISTIANSAND, NORWAY

+47 38 07 49 00

3. etasje /
2nd floor

Forsidefoto / Cover photo: *Å kunne dele seg i beder som de ville / To Divide
Themselves in Pieces as They Wished*, 1996. Foto / Photo: Dannevig Foto

SPAREBANKEN SØR

SKMU

SØRLANDETS
KUNSTMUSEUM

SKMU.NO
FACEBOOK/SKMU.NO